СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 168. Джерзи Сіти, Н. Дж., понеділок, 22 липня 1935. — VOL. XLIII. No. 168. Jersey City, N. J., Monday, July 22, 1935. THREE CENTS

КРІВАВІ СТРАЙКОВІ ЗАВОРУШЕННЯ

СУ ФОЛЗ (Савт Дакота). — Між страйкарами різницького підприємства Морела та страйколомами прийшло до короткої, але завзятої боротьби, в котрій 53 особи тяжко поранено.

До бійки прийшло коло брам фабрики підприємства. Всіх учасників бійки було коло 400. Бійка почалася тим, що страйколоми пробували проломатися через пікети страйкарів, щоб дістатися на роботу. Билися палками й камінням. Остаточно страйколоми відступили, але коло сто з них таки вдерлися до фабрики. Урядники підприємства казали потім, що в фабриці були 350 робітників, але роботи не почато. Робітники не здержували канцелярійних урядовців.

Страйк робітників почався з того, що робітники домагалися приняти наново до роботи 29 робітників, відправлених у березні за давнішу страйкову діяльність.

СЛІДСТВО НАД „ЛАБІСТАМИ".

ВАШИНГТОН. — На слідстві перед сенатським комітетом для розсліду діяльности „лабістів" ставали свідки з зізнаннями, що нищення документів, які відносяться до висилання протестів до конгресменів і сенаторів проти закона про підприєства публичного вжитку, почалося зараз, як тільки появилася небезпека, що сенат буде розслідувати діяльність „лабістів".

Свідки доказували теж, що нищення документів переведено на приказ старших урядників.

СЕНЗАЦІЙНИЙ ЗАКИД ПРОТИ БУВШОГО МІНІСТРА СУДИВНИЦТВА.

ВАШИНГТОН. — На слідстві перед військовим комітетом палати послів для військових справ один свідок зложив зізнання, що А. Мичел Памер, бувший генеральний прокуратор (начальний урядник для вимиру справедливости) в кабінеті президента Рузвелта, в одній справі казав найважнішому свідкови ховатися перед судом.

Памер був тоді адвокатом контрактора для достави матеріялів армії.

АРГЕНТИНА ЗАВОДИТЬ СТРОГУ ЦЕНЗУРУ.

БУЕНОС АЙРЕС. — Міністерство внутрішніх справ видало декрет про заведення гострої цензури над газетами.

Всі газетні кореспонденти й новинкарські агенції мають зложити перед урядом високі запоруки в готівці та піддатися цензурі почтового уряду. За нарушення цензури встановлено високі кари.

ІТАЛІЙЦІ КУПУЮТЬ БАГАТО КОРАБЛІВ.

НЮ ЙОРК. — Італійці закупили три торговельні кораблі.

Підприємство „Фернес Ред Крос" продало корабель „Форт Ст. Джордж" лінії „Лойд Трієстіно", а одна грецька лінія продала кораблі „Байрон" та „Едисон" просто італійському урядови.

Замітно, що ще в квітні італійські підприємства, котрі всі стоять під посередньою контролею італійського уряду, закупили кораблі „Монтана" й „Могок".

Продавці думають, що кораблі закуплено на те, щоб возити війська й військові матеріяли з Італії до Африки на війну проти Етіопії.

БУНТУЮТЬСЯ ПРОТИ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПАРТІЇ.

ТОПІКА (Канзас). — Три визначні провідники демократичної партії в цім стейті виступили з публичним осудом демократичної партії за „дітвацьку" політику щодо „нового розділу" та покинули демократичну партію, бо, мовляв, вона не є місцем для молодої людини.

Всі перейшли до републиканської партії.

КЛОПОТИ СУСІДІВ З ЛІКАРСЬКИМИ РОЗСЛІДАМИ.

НЮ ЙОРК. — Кілька осіб зявилися перед міським судом з жалобою на д-ра Кларенса Чіні, директора стейтового психіятричного інституту, за те, що він не дає людям спати, бо удержує псарню, котрої собаки гавкають по ночах.

Лікар заявив судді, що він робить розсліди над тим, чи правда це, що відома недуга епілепсія залежить від поживи. Щоби про це докладно перекопатися, він робить відповідні досвіди з собаками.

Суддя заявив, що досвіди досвідами, але їх не можна робити там, де собаки можуть стати клопотом для його сусідів.

ЗЛІНЧУВАЛИ МУРИНА.

ФОРТ ЛОДЕРДЕЙЛ (Флорида). — Юрба замаскованих білих людей напала на 6 депутатів шерифа, що відвозили до тюрми Мурина, підозрілого за напад на білу жінку, відобрали його від урядників та повісили на дереві.

У розмові з депутатами Мурин говорив, що він не думав нападати на жінку, що вона сама без причини почала кричати, а він їй тільки говорив: „Не кричіть, не кричіть!"

ПОКЛИК ДО ВІДВАГИ В СОВЄТАХ.

Московський щоденник „Правда" завзиває большевиків до сміливости й відваги. „Вже нераз сміливість і відвага рішали успіх справи. Досить пригадати весну 1930 року, добу головокружних успіхів. Шалений біг у пропасть цілих відділів партії стримано Сталіновою далекобачністю і „твердістю". Часопис завзиває всіх повірити твердо, що в провідника партії нема „ані тіні розгублености, ані хвилини загайки".

ЗЛОДІЙ УКРАВ 200 ТИСЯЧ ЛЕЇВ І ПРИНІС НАЗАД.

В Чернівцях закралися до помешкання купця Йосифа Шпільмана два злодії і викрали гроші, дорогоцінності і всякі річі вартости 200 тисяч леїв. Коли злодії забиралися з помешкання, прийшов господар. Один з них утік з украденим добром крізь вікно, а другого, Мозеса Розенмана, зловили і передали поліції. В тот сам час вернувся перший злодій і приніс назад украдене.

ХЛОПЦІВ-УБИВНИКІВ ВИСЛАНО ДО ДОМІВ ПОПРАВИ.

Джейкоб Пенкен, суддя дитячого суду в Джемейці, Ню Йорк, засудив 13-літнього Френка Дамата, його 11-літнього брата Юліяна та 13-літнього Лисбона Лоренса, сина муринського проповідника, на вислання до домів поправи за те, що вони викрали з поліційної стації револьвер і, пробуючи з ним ограбити одного чоловіка, вбили його.

УМОВО ХОРИЙ УТІК З ОПЕРАЦІЙНОГО СТОЛА.

Звісний кишеньковий злодій у Чернівцях, Штефан Ніцулеску, прозваний Александру Фане, напав у пянім стані на хату своєї матери і вуйка і при розбиванню шиб тяжко ранився. Ніцулеску відвезено на поліцію, а відти до лічниці, де лікарі запримітили ще й одну рану від кулі. Його поклали на операційний стіл, однак він так спудився лікарських апаратів, що утік зі стола, зголосився на поліції і сказав, що він не має ніякої кулі в тілі. Поліція побачила, що він умово хорий, тому звязала його і під наглядом завела до лічниці.

ЧУДНА ГОСТИННИЦЯ У НІМЕЧЧИНІ.

Один власник гостиниці у Пахельгаймі придумав вибудувати дуже оригінальну гостинницю. Будова має вигляд шампанської пляшки. Гостинниця висока 10 метрів. Гості зможуть дістатися на верх готелю, котрий має вигляд корка, при помочі піднимачки і з вершка будуть любуватися чудовим надрейнським краєвидом. Інший власник будує гостинницю в формі меча, високу 12 метрів.

МЕНШЕ КУРЯТЬ І ВИПАЛЮЮТЬ СІРНИКІВ.

Управа державного румунського монополю подав цікаву статистику за 1-шу четвертину 1935 року і порівнює ці дати з попередніми роками. Управа доходить до висновків, що вживання головних монопольних виробів, тютюну і сірників, значно впало.

МАЛІ ТКАЦЬКІ ПІДПРИЄМСТВА НА БУКОВИНІ В НЕБЕЗПЕЦІ.

Власники малих ткацьких підприємств Буковини зібралися в своїм льокалю в Чернівцях на нараду, щоб обговорити тяжке положення і маневри великих промисловців, що хочуть знищити малий ткацький промисл.

На нараді обговорено, що великі промисловці поробили всі можливі заходи в уряді, щоби ввіз сирівцю (шовкових і бавовняних ниток), призначений до ручних робіт, був переданий виключно великим промисловцям.

Так малі ткацькі промисловці, ткацькі школи, домашні ткальні і тому подібне підпадуть під ласку великих промисловців.

Якщоб до цього прийшло, то ввесь малий ткацький промисл засуджений на загибіль.

При кінці наради, президент післав премієрови, міністрови промислу, міністрови скарбу, торговельним камерам у Букарешті і в Чернівцях телеграми протесту.

МОЛДОВАНЦІ З РОСІЇ УТІКАЮТЬ ДО РУМУНІЇ.

Тому, що в Росії почали збирати Молдованців, як і інших робітників, до полевих робіт, почалося між ними велике занепокоєння. Група, зложена з 20 Молдованців — чоловіків, жінок і дітей, щоб утекти від силуваних полевих робіт, перейшла Дністер у Румунію й зголосилась у румунських властей.

ДВІРНИК БЄ В ШКОЛІ ВЧИТЕЛЯ.

В місцевости Діокітец-Сперієць (Молдавія) стався цікавий припадок. На школу тої місцевости напав підчас науки прімар (двірник, війт) Василе Черчел і почав бити вчителя за те, що той не вважав, що його син Константин загубив ручку з пером. На Крик учителя прибігла його жінка й вирвала свого чоловіка.

ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА НЕ МОЖЕ ЗАБУТИ ПРИПОВІДКИ ПРО ЖАБУ І ВОЛА.

Паризький публіцист Ст. Бріс, обговорюючи в „Ле Журналь" візиту мін. Бенеша в Москві, пише, що між цією візитою і візитою мін. Лявали є щось більше ніж маленька ріжниця. Міністер Лявваль виїхав до Москви як представник великої західної нації, якa доцінює значення совєтської помочі, але не думає йти сліпо в напрямі політики Кремля. Чехословаччина це маленька держава, що може наразитися на поважну небезпеку, якщо забуде про приповідку на тему жаби і вола.

Щоденник звертає увагу, що комунікат з вислідів розмов міністра Бенеша підкреслює визначну ролю, яку большевики приписують собі як головному чинникови миру. Це підкреслення, на думку Ст. Бріса, тим більше характеристичне, що між подорожжю міністра Лявaля і міністра Бенеша є ще одна ріжниця. Міністер Лявваль перед візитою в Москві зупинився у Варшаві, щоб ясно вказати, що Франція спирає свою політику на сході головно на Польщі. Міністер Бенеш у Варшаві не говорив з ніким. Це дуже характеристичне.

ЯК БАГАЧІ ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ СВОЄ ЖИТТЯ.

Відомий міліонер Персі А. Рокефелер, що помер 25-го вересня 1934-го року, лишив ріжних асекурацій на загальну суму 3 міліони 124 тисячі 773 долярів.

Персі А. Рокефелер був братаничем відомого міліярдера Джана Д. Рокефелера.

ВЕЛИКИЙ ГРАБУНКОВИЙ НАПАД КОЛО ЧЕРНОВЕЦЬ.

Вночі на 11 червня напали коло сторожинецького ліску замасковані бандити на самохід, в котрім знаходилися купці Бірнбавм і Зоненштайн. Самохід з купцями мусів задержатися перед ліском, бо поперек дороги стояв самохід. Нараз вискочили з револьверами 4 замасковані бандити і зажадали грошей. Купці передали їм 150 тисяч. Заразом ограбили вони ще двох купців, Шехтера і Грінберга, як також шофера Поляка. Разом упали в руки банди 200 тисяч леїв. По здобичі повтікали бандити в своїм самоході, а купці, приїхавши до Сторожинця, повідомили поліцію, що почала слідство.

ПЛЯТИНОВА ГАРЯЧКА В КИТАЮ.

В окрузі китайського міста Гсінгана в куенлунських горах почалася плятинова гарячка, подібна до тої золотої, що була в Америці в другій половині минулого століття. Якомусь товариству вдалося віднайти там надзвичайно велику плятинову жилу.

Товариство держало свій винахід у тайні. Та бідні в тих околицях селяни таки довідалися про ту знахідку, покидають родину й майно та йдуть у гори шукати плятини. Між конкурентами відбуваються страшні сцени вбивства й грабунків. Повідомляють, що плятини в Китаю так багато, що Китай являється тепер найбагатшою на плятину державу. Колись такою була Росія, потім Канада, а тепер Китай.

СКАРБ ЦАРЯ ПЕТРА І.

Одному шведському товариству вдалося витягнути з морського дна російський воєнний корабель, що втонув коло Свафборга 1721 р. в часі війни з Шведами Петра І. На тім кораблі була каса російського царя. Вона має тепер вартість 200 міліонів фінських марок. Цей морський скарб буде поділений між товариством, що його добуло, свафборгським музеєм і військово-маринарською школою в Стокгольмі.

ЯК У БАЙЦІ.

Недавно часописи донесли вістку про таку подію: До одного шпиталю в Китаю (Хінах) привезли молоду Китайку, що намагалася покінчити з життям, напившися якоїсь отруї. Лікарі відратували її й поспитали про причину цього розпучливого кроку. Виявилося, що молода Китайка попала в таку розпуку тому, що її чоловік за три роки їх подружжя не відізвався до неї ані словом. Притім вийшла ще одна тайна: чоловік тої Китайки був від уродження глухонімий. Китайка не знала про це, бо в тій країні жінка не має права питати свойого „пана" й чоловіка — тільки відповідати на його питання й виконувати його накази. От де справжня неволя жінкам!

КРАЙНІ НАЦІСТИ БЕРУТЬ ВЕРХ У НІМЕЧЧИНІ

БЕРЛІН. — Націсти розпочали безпощадну кампанію проти своїх ворогів, називаючи їх ворогами „Третьої Німеччини". Тими ворогами вони вважають Жидів, практикуючих католиків та протестантів, монархістичних ветеранів світової війни, комуністів, соціялістів і ті дівчата, що пристають із Жидами. Для переведення кампанії в Берліні усунули із становища директора поліції поміркованого адмірала Магнуса фон Левецова, а поставили безпощадного ворога Жидів і всіх противників націстичного режиму, графа Вольфа фон Гелльдорфа.

ЛОНДОН. — Тут поважно оцінюють теперішні зміни в Німеччині. Крайній напрямок у націстичнім режимі переміг в уряді. Загальне враження таке, що якась непевність запанувала серед урядових кол. Це не мілітарна ані загранична непевність, хіба економічна, викликана видатками на узброєння. Отже це може бути спосіб до відібрання Жидам маєтків на ратування фінансів держави.

НЕ БУДЕ ВАКАЦІЙНИХ ВИКЛАДІВ У МОСКВІ ДЛЯ АМЕРИКАНСЬКИХ СТУДЕНТІВ.

МОСКВА. — Прибули сюди 230 студентів з Америки, щоби вписатися до Англо-Американського Інституту при московському університеті в часі вакацій. Виклади в Інституті організувала урядова совєтська агенція для подорожних, знана під назвою „Інтурист". Після прибуття сказано студентам, що Інститут не буде відкритий, бо нема професорів. Появилися ріжні здогади. В Інституті кажуть, що професори потрібні урядови в інших ділянках праці. Між студентами є чутка, що американський амбасадор Буліт виміг на совєтськім уряді дотримати умову, що не буде вести комуністичної агітації в Америці. А виклади мали бути на це, щоб учити Американців та Англійців комунізму й інших „соціяльних наук".

РОЗРУХИ В ПАРИЖІ. ТИСЯЧІ АРЕШТОВАНИХ.

ПАРИЖ. — Премієр Лявaль видав розпорядок, яким обтяв платні урядовцям у цілій Франції. З цього приводу почалися протести невдоволених. Вони організують демонстрації. В паризькій демонстрації взяли участь 20,000 людей, що кричали: „На гак з Лявaлем!" Поліція арештувала 1,000 осіб. В демонстраціях брали участь також воєнні ветерани, що дістають платню з державного скарбу.

УКРАЇНСЬКИЙ ВИКЛАД У ПАРИЖІ.

ПАРИЖ. — Офінор повідомляє, що Французьке Товариство Українознавства влаштувало 29-го червня виклад відомої української поетки, Наталі Холодної на тему „Лицарський дух у сучасній українській поезії". Цікава тема як і особа прелегентки зібрали поважну, як на літню пору авдиторію, що з цікавістю вислухала викладу, в якім підкреслено, що українська нація відроджується, живе і розвивається, а сучасна поезія замінила давній жалібний тон на клич до бою, бадьорости й лицарства.

НИЩЕННЯ „КНЯЖОГО ДВОРУ" В КИЄВІ.

ПАРИЖ. — Згідно з інформаціями Офінора, московська влада на Україні йде далі по шляху нищення української старовини й тому зарядила зрівняти славнозвісну садибу князів Трубецьких, яка є на розі Великої Володимирської та Трисвятительської вулиці в Старому Киеві. На місці садиби має бути площа. Садиба Трубецьких знаходиться на місці, де був двір Володимира Святого між Десятинною, Андріевською та Трисвятительською церквою. Князі Трубецькі, які належать до нащадків Володимира, згодилися в 1913 р. на розкопування садиби, але під умовою, що все, що буде знайдене, залишиться в Київському музеї, а не буде вивезене деінде. В перших розкопах знайдено підвалини головної палати Ярослава Мудрого, зруйнованої Батієм, льохи, підземні ходи, велику скількість монет, оздіб, посуди, тощо. Коло самої стіни палати знайдено могилу, в якій лежали до сотки кістяків, порубаних та пробитих списами. Київські археольоги ствердили, що це були трупи Половців, загинулих підчас нападу на замок. Знайдено теж могилу бойового коня, очевидно якогось із князів, що його кістяк лежав у повній боєвій зброї, а при ньому глечик з вівсом та другий, певно на воду. За української влади Центральна Рада законом затвердила викуп цеї садиби на державну власність. Тепер на її місці має бути „Площа Жертв Революції". Вже започатковано низку протестів проти нищення цеї старовинної памятки.

РОМАНОВ ЗА БОЛЬШЕВИКІВ.

ПАРИЖ (Офінор). — Великий Князь Дмитро Павлович, виступаючи на конгресі т. зв. „Младоросів", закликав не боротися з большевиками, а підтримувати червону армію.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з пятниці (з англійською частю):		Friday's issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$ 2.00	One year	$ 2.00
На пів року	$ 1.25	Six months	$ 1.25
В Джерзи Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

БУМЕРАНҐ

Жінка бувшого большевицького воєнного комісара Троцького написала недавно до відомого нюйорського тижневика „Нейшен" лист, що мимоволі розкриває дивні дороги історичної справедливости.

У листі пані Троцька скаржиться на арештування большевицьким урядом її сина Серґія Троцького. Арештовано його десь по вбивстві Кірова. Отже арештовано так, гейби він був звязаний з тим убивством. Тимчасом пані Троцька запевняє, що її син не був звязаний з ніякою політичною діяльністю: ні за Сталіна, ні проти Сталіна; ні за Кірова, ні проти Кірова. Мовляв, це собі кабінетний учений, якого політична діяльність ніяк не цікавить. Це, мовляв, технік, що добився високого признання на полі техніки, писав навіть з цеї ділянки наукові праці, які уряд друкував. Такими фактами пані Троцька підсуває думку, що її син не має за собою ніякої, хочби найменшої вини проти большевицького уряду. Отже що його арешт це ніщо інше, як тільки жорстока особиста пімста большевицької диктатури на Троцькім, за розходження його зо Сталіном.

З листа Троцької видно, що вона не бачить ніякої можливости ратувати свого сина, хіба напором публичної опінії світа. Тому вона пропонує зложити міжнародню комісію для доказання, що її син не міг бути вмішаний у ніякий заговір проти теперішньої большевицької диктатури.

При читанню листа Троцької приходить на думку воєнна зброя австралійських тубильців, що зветься бумеранґ. Є це звичайна закривлена палка, котра, викинена рукою на ворога, вертається до рук кидаючого. Справно кинена, вона може завдати ворогови страшний, навіть смертний, удар. Колиж войовник не має вправи її зловити назад у руки, вона може і йому наробити немало лиха.

Власне це сталося з Троцьким. Бо хтож поставив у Росії цю диктатуру без суду, без фактичної нагоди боронитися? Хто завів у Росії цей ні-бито-лад, у якім невинна людина може пропасти і ратунку не має? Хто завів у Росії цю систему, що тайний трибунал кровожадних бандитів арештує й розстрілює самовільно всякого, хто йому не подобається? Хтож більше по Леніні причинився до заведення цеї системи, як не самий Троцький, батько того большевицького вченого неполітика, що нині безпомічний конає в тюрмах, виставлених його батьком?

Орест.

ВІЙСЬКОВИЙ ДУХ В УКРАЇНСЬКІЙ НАЦІЇ

Українська боєва сила зникла під впливом виснаження в татарських наступах. Виснажена, змучена, здесяткована нація мусіла уступити під напором великанських мас, що наплили із Сходу та розторощували всі держави, які стрічали на своюму шляху. Пішли в непамять численні великі держави Азії, а за ними всі східньо-европейські.

Український воєнний дух відроджується наново щойно в козаччині. І тут світлі моменти воєнної історії знаходимо тоді, коли захована є традиція українського бою.

Ґеніяльним вождом України, одним з найкращих, яких видала не лише Українська Нація, але й цілий світ — це Хмельницький. Порівнюють його з найбільшою сучасною йому людиною — Кромвелем. Лише, що Хмельницький має куди важче завдання. Він мусів сам створити військо, знайти чи добути для нього засоби до бою, взяти в тверді карби чернь. Хмельницький, у противенстві до всіх попередніх козацьких проводирів воєн з Польщею, не окопувався в таборах при стрічі з ворогом. Він перший наступав, шукав ворога і видавав бій там, де сам хотів. Ґеніяльний страteґ, висилає проти Радивила 30,000 козаків з Кричевським на те, щоби ці дали йому змогу розгромити польську армію під Зборовом. Кричевський з козацтвом гине, але оставляє через те Хмельницькому можність дальших оперативних ділань. Знаменита організація маршів, переведення концентрації військ, офензивне ведення війни, це ті прикмети, які роблять з Хмельницького ґеніяльного вожда. На непересічний боєвий хист вказує теж те, що Богдан умів утворити штаб людей з високою воєнною освітою, з воєнним вишколом, добутим в італійських і французьких воєнних школах. Богдан зумів підійти до черні і зробити з неї військо, даючи їй теж відповідну до її погляду причину свого виступу: особиста кривда від Поляків. Оцей арґумент, призначений виключно для примітивних понять черні, підхопили Поляки, а то й українські історики — як дійсну причину акції Хмельницького, несвідомо спихаючи його із вершин боротьби за ідеї — на низи привати. Цьому безглуздному поглядови, спрепарованому з ціллю пониження Хмельницького, заперечують факти, заперечує участь найкращого цвіту України, участь людей, які своїми ділами і смертю, засвідчили, що не йде тут про низькі приватні справи, але ідею, гідну найвищої посвяти.

Мазепа, так як Хмельницький, у першій мірі поставив собі за завдання — орґанізацію. Обидва опиралися на добірних малих частинах. Хмельницький мав змогу зорґанізувати ще чернь. Мазепа не встиг перевести своїх намірів, не через внутрішні обставини, з котрими давав собі раду, але через заскорий прихід Карла XII. на Україну, проти волі Мазепи й проти його пляну. Алеж Карло XII. був до цього змушений: числив що для його армії марш на Україну одинокий ще вихід — і помилився. Під Полтавою, тисячі палів, на яких ґинули мученицькою смертю борці за вільну Україну — оце вислід акції двох вождів — Мазепи і Карла XII, овіяних леґендою і подивом цілого світу.

Українська військова традиція — це не поодинокі щасливі чи нещасливі випадки. Це одна велика тверда школа — школа суто українська, суто національна. Українська страteґія продовж віків має багато спільних рис, хоч змінялися люди, обставини і засоби бою. Хоч офензива — як засіб тактичний не все проявлявся в наступах, то динаміку української стратеґії знаходимо навіть у рухомих козацьких таборах, в обоpонах твердинь, а врешті і в оцінці сили українського війська чужими тогочасними полководцями.

Студії над минулим української військової школи повинні дати нам напрямні для утворення нової військової школи, яка, маючи на увазі нові засоби бою, повинна мати всі національні ціхи, полишені нам традицією.

Лише військова школа, оперта на методах бою, що підходять духови нації, може дати побіду.

Нині ця проблема важна в усіх народів. Одні кладуть вагу на малі, але добірні військові одиниці (Німці); інші, приноровлюючи духа нації до добутків воєнної техніки, уважають летунство вирішним боєвим елементом (Італія); врешті Москва задумує рішати товпою, незчисленними кольонами, та своїми просторами. Однак усі ці школи є оперті на докладних дослідах над воєнним духом кождої нації. Школа, яка вводить чужі психічно методи бою — робить якнайгіршу прислугу для нації. Копіювання чужих примірів у цих випадках має все найгірші наслідки, оплачувані жертвою крови або і втратою незалежности.

Для всецілого підготування — Українська Нація потребує саме глибоких дослідів над військовою традицією, витворення особливого культу героїв минулих віків, та знайдення і виявлення цих найістотніших боєвих засад, які лежать у підсвідомости нації та які проявляються в найжиттєвіших моментах життя нації — у війні.

Ці підсвідомі боєві вартости нації належать виявити, утворивши теоретичні основи української тактики і стратеґії з духом нації. І це буде найбільша вдячність для цих безіменних героїв, що тисячами продовж віків ґинули від катівських мечів, мучені на палях та по тюрмах, своєю кровю і терпінням даючи нащадкам реальний матеріял під будову військової і державної могутньости України. — („Перемога").

Кінець.

ПРОФЕСОР СТАНИСЛАВ ДНІСТРЯНСЬКИЙ ЯК ГРОМАДЯНИН

(Промова проф. д-ра З. Кузелі на жалібній академії Українського Наукового Інституту в Берліні 17. квітня ц. р.).

(ВУНІ) Щойно недавно обходили ми на цьому місці жалібні поминки по найліпшому сучасному українському історику Михайлі Грушевськім, а вже знов зійшлися ми сумною громадою, щоби помянути щирим серцем нову втрату на полі нашої культури, визначного, коли не найвизначнішого сучасного українського вченого юриста европейського формату, професора Станислава Дністрянського.

Алеж із ним зійшов у могилу не тільки визначний юрист і заслужений учений, що сміло може заняти місце між першими світовими фахівцями, але також заслужений культурний діяч, великий громадянин і незвичайно гарна людина, якої память довго лишиться в памяти всіх, що його знали, що колинебудь стрічалися з ним на ріжноманітному шляхови його невсипучого життя. В особі Дністрянського втратили ми людину, що при інших обставинах могла ще чимало зробити для нашої справи, але й так заслужилася і зробила більше, ніж знає наш загал, наша політична суспільність, зайнята злободневними питаннями нашого тяжкого громадсько-національного життя. Божтихо без розголосу йшла його муравлина фахова й громадянська праця, націхована гарячою любовю й беззастережною відданістю до справи піднесення національної культури на найвище осяжний европейський рівень.

Ця повна посвяти, глибоко відчута праця для свого народу стояла в нього завсіди вище особистих інтересів; для неї пожертвував він іще за т. зв. добрих часів своєю карієрою та особистими вигодами й через неї закінчив своє життя серед тяжких матеріяльних злиднів, хоч, як знаємо, нераз мав нагоду й можливість дорогою компромісу поправити своє положення на службі у чужих. Та він службу для власного народу ставив на першому місці й при кожній нагоді, в теорії й практиці, підкреслював обовязкову конечність усякої людини працювати на своїх позиціях на користь власної суспільности, щоб осягнути ту повноту прав і свободу праці, яку дає власна держава. Через те він ніколи не губився в пратичних абстракціях, а навпаки, стало поборював доктринерство, вважаючи, в пристосованню до вимогів власної нації, що „право" не може бути абстрактом, що стоїть понад людиною та суспільністю, а мусить служити суспільности „для всебічного поступу й розвитку суспільного життя на полі політичному, культурному й економічному" (Мельник). Через те він нераз відкладав на бік визначні фахові студії, щоб для чисто практичних актуальних справ використати своє фахове знання й добру славу фахового вченого в користь власної нації для її охорони й розвитку. Несправедливий для українства стан університетської справи у Львові каже йому як фаховому юристови виступити без огляду на особисті наслідки з знаменною працею „про права української мови у львівському університеті" й взяти активну участь особливо на віденському терені, в боротьбі української суспільности, а зокрема університетської молоді, за власний університет. Безуспішність важних культурних заходів приводить його до переконання, що культурні здобутки тяжко осягати самою культурною працею, коли не вживати політичних засобів. Це каже йому взяти активну участь у політиці, хоч його мягка, ніжна, згідлива й товариська вдача не підходила як слід до брутальної політичної боротьби. В 1907-му році проф. Дністрянський стає послом до австрійського парляменту й бере на себе велику працю боронити прав українського народу, наскільки вони були заґарантовані австрійськими законами, перед австрійським форумом: університетська справа, охорона й розбудова прав української мови в галицьких урядах, уся акція в справі перепису населення в 1910-му році, а пізніше в часі війни, ціла низка важних меморіялів — це поле його особистої діяльности, в яку вложив чимало не тільки фахового знання, але й розуміння національно-державних потреб.

Бо проф. Дністрянський належав до тих небагатьох фахових учених, що ніколи не відривалися від життя, від потреб хвилі, а тримали руку на живчику народніх змагань. Наукова обєктивність не переходила у нього в гіперкритицизм в оцінці минулого та сучасних потреб народу, але й не пускала його на води фантазії та романтичного світогляду на нашу історію та національно державне відродження. Стара Україна була для нього у звязку зі світовим розвитком багатим джерелом великих цінностей, що ставили нас попереду інших, і він не вагається в своїй „загальній науці права і політики" ствердити з глибоким переконанням, що 1) Україна дала перша основи державного права для сходу Европи й виставила свою власну правну систему на основах свого звичаєвого права, що мало значний безпосередній вплив на розвиток польського й московського права, 2) що українська Київська держава мала характер европейської держави, та 3) що Україна XVII-XVIII-го віку була **першою національною державою,** орґанізуючи виключно українські елементи до боротьби з ворогами.

Ці питання до останньої хвилини життя стояли в центрі його інтересів і він носився ще недавно з пляном великої праці про українське народнє право та хотів дати в нашому берлінському Науковому Інституті публичний виклад з головними висновками своїх студій з цього обсягу. Вірна оцінка минулого й живе відчування сучасних народніх потреб у звязку з фаховим знанням допомогли йому в його післявоєнній праці для будівництва української держави: на бажання уряду Західньо-Української Народньої Республики складає Дністрянський проєкт конституції Зах. Укр. Народньої Республики й опісля дає критичний огляд „Статуту для Галичини". У звязку з тим стоїть і його визначна участь у пропаґандивній праці. Зпід його пера вийшла ціла низка цінних інформативних статей і розвідок, розкинених по ріжних чужих і своїх часописах і журналах (напр. в „Украініше Рундшав"), що причинилися чимало для кращого розуміння наших справ між чужинцями. Ще більше зробили його особисті зносини з цілим рядом відомих і впливових осіб, що високо цінили його за його фахове знання.

Великі заслуги положив Дністрянський як педаґоґ, орґанізатор вищої освіти та опікун молоді. Науку любив цілим своїм єством і зробив для неї дуже багато як професор львівського університету від 1899-го року, як професор українського університету в Празі та як дійсний член Наукового Товариства імени Шевченка і редактор його фахових правничих видань: „Часописи правничої і економічної" ,(10 томів за роки 1910/1912) і „Правничої Бібліотеки" (4 томи від 1900/1909). Після упадку Австрії Дністрянський брав живу участь в орґанізації й заснуванні українського університету спершу в Відні, а потім у Празі й був в рр. 1921/1922 деканом правничого факультету, а в р. 1922/1923 ректором Українського Вільного Університету в Празі.

Дністрянський був прегарним педаґоґом і щирим приятелем-дорадником своїх слухачів та взагалі великим приятелем молоді. В найтяжчих часах, по втраті української державности, заснував він у Відні „Українське Товариство Прихильників Освіти", що поставило собі за мету допомагати й морально й матеріяльно студіюючій молоді й справді допомогло цілим сотням нашого студентства покінчити студії за кордоном. Коли обставини змінилися і число Українців-студентів за границею зменшилося, Дністрянський переніс Товариство до Львова й передав йому все призбиране майно для дальшої праці на рідному ґрунті.

Зокрема треба ще згадати працю покійника як орґанізатора. З його легкої руки повстає у Львові перед війною заслужене „Товариство Українських Працівників", що між іншим під його редакцією видало 6 томів „Правничого Вістника" (1906/1913); він стає теж у Празі на чолі „Правничого Товариства" й веде його аж до останньої хвилини. Правничий зїзд у Празі це також його робота.

УЛАС САМЧУК.

ВОЛИНЬ

Роман-хроніка у 3-ох частинах.

Частина І.

КУДИ ТЕЧЕ ТА РІЧКА?

1)

Батько корчує пні за лісом на вирубі, щоб не заважали вони на тому шмату такого дорогого поля. На новині гарне просо ростиме, а опісля пшениця, але прокляті пні. Корчувати воно не легко, та хіба батькові першина? Пять десятин ось тут, на яких росли ще перед парою років сотні тисяч дерев, викорчував своїми мозолями. А скільки деінде. Он там в Осівці, на чеських полях, на панських, на Тимошівщині... Рве й рве, як бурелом який, а все то, „щоб виросло просо, а опісля пшениця".

А мати пішла до млина. Ось уже тиждень валяється там та ґелетка і ніяк її не змолоти. Не диво, колиб далеко млин, а тож під боком по сусідськи, та що поробиш. Завізно. Хліба вродило, то кожний преться навперід борошном запастися, а там побачимо, мовляв.

Василь пасе уже корови на цілий день, бо дні неабиякі, а на Валах та паша не дуже вилягає. Не попасеш довше, то й молока не вичавиш.

Володько і Хведот — ці лобурі... Їм що... Для них ще все готове прийде до рота. Куди його ще попхнеш, коли одному щойно від мясниць піде семий, а другому після другої Пречистої четвертий. Сиди на печі та носом підшморгуй. Але хіба та дітвора всидить дома. Поки вештається на подвірю мати, доти і вони туткай-же, як курчата коло квочки жебонять. Але бодай мати, або то на річку білля виколотити, чи до млина, чи на ярмарок, так і дітиська обоє котяться зараз кудинебудь, бо кому його доглянути. Страхота — ота річка поблизу. Нещастя може що хвилі трапитись, бо коли б то його тільки й турботи, що дітиська.

Але Володько, Богу дякувати, лобур мозковитий видався. Хоронитися воно, хоч мале і шмаркате, вміє, хоч одного разу мало-мало не дійшло до нещастя-страхіття.

Хлопчисько ото завше діло з огнем має. Ледве світає, ото встане (і де його та „охота" береться) і, чи що „лемензнуло" чи ні, бере меншого і волоче Бозна куди. Завше ліс для них, як бурян для курчат. Ото підуть туди ген у густу соснину на Мартинове до побережникової кантори і там десь цілий Божий день без їдла і без сідла пропадають. „Ми, каже, мамо, огонь там кладемо. Назбіляєм тлуску, калтопель у побелезника накладемо, а плисок доблий. Спецемо й їмо". Це все Хведот хвалиться, бо Володько, той би дістав такого „тлуску" від батька, що й на задок не сів би.

Той прийде обмурзаний по вуха ввечері й ні пари з уст. Мовчить і тільки одні оченята сині-пресині та кирпатенький носичок... Більше нічого й не видно у нього. Оченята розумні, полохливі і такі глибокі — „в кого воно таке вдалося, Господи. Бодай, хорони Пречиста, здорове виросло — люди будуть!"

Ото посунуться обоє в ліс, печуть там ті „калтоплі"; купа побережникової дітвори прийде. По цілому лісі вогні, листя сухе палять, а репетують, що тобі показалися. Як без ума голосять.

Отак раз заманулося бахурові (все Володько, а якже) наложити вогню ще над річкою. Йому прийшло бач на ум (Господоньку святий!), що добре булоб замісць картопель та раків напекти. Задумано — зроблено. Володько — до всього приводець, бере, чуєте, головешку з огнем і ото несе її аж до хутора. Ох, людоньки! Беріг, чуєте, бо на полудневому від хутора боці, а по дорозі заманулось халамидникові ще взяти з клуні оберемок пшеничної соломи на розпал. Один Бог захоронив, бо бахур просто з головешкою до клуні: А тамже солома, полова, сіно. Хведотисько (штанята йому спадають і по заду кляпають та на пяти зсовуються, а бруднізна сорочина ворочком ззаду вилазить) й собі за ним сунеться, носом підшморгує, сопе, та що хвилі кулачком підтирає сопляка. Володько ще заставив його зі стіжка соломи насмикати і то стільки, що мале ледве-ледве обняло той оберемок рученятами, випнувши при цьому далеко і смішно живота, сопучи носом та плутаючись у спадаючих штанятах.

Так і до берега річки добралися. Багаття раз-два і готове. Сухий верболіз як стій з соломою спалахнув і затріскотів. Два кроки річка. Правда, не глибока, але всетаки. Пораж осіння, сухо правда, але верби, як кури весною, піря своє позолочене скидали, а вода, дзюркочучи на закрутах, відносить та відносить їх кудись туди, ген: далеко.

Вітер досить уже холодний, а сонце червоне та велике сховалось за млин. Дітиська ноги босі й зашкоруплі гріють, лазять по кущах, збіраючи трусок. Володько все дурного Хведота, що нічого знайти не потрапить, лає. Вже хлопцеві, мовляв, четвертий, а принесе якусь одну ломачку і чваниться. Дурний, дурний. Другим разом і зовсім не візьме такого зі собою „огонь класти".

А Хведот аж зо шкури вилазить, старається. Не винен же він, що в нього штанята такі спадаючі, що в кущах на якийсь сторчан ворочком сорочки зачепився, впав, носа розбив, та й сорочину розпанахав. І сльози вже йому бренять в очах і кров змішана зі сопляком поволі сочиться з носа, а тут ще й працювати. Ні. Володько рішуче не знає, що то таке милосердя. Йому тільки роби та й роби, ще й лається. А як йому не лаятись? Чиж він винен, що той Хведотисько така неряха? Сорочку роздере, носа розібє, у воду, чи грязюку влізе, — сам зробить, а хто за те відповідай? Ясно, хто. Володько. Ти до всього приводець ти й відповідай, ніби то він винен.

(Далі буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

У НАРОДІВ, ЩО ШАНУЮТЬ КНИЖКУ.

Видавнича спілка Добелдей і Дорен виставила один примірник книжки полковника Т. І. Лоренса: „Сім стовпів мудрости".

Один примірник першого видання цеї книжки коштував 20,000 долярів. Тепер цю книжку видадуть в осени двома накладами по приступних цінах.

Чи дивуватися, що в Америці й Англії розвивається література?

НАУКА ПО ІНДІЯНСЬКИ.

Американський письменник Робер Г. Лові видав книжку про американських червоношкірих Індіян племени Ворони.

Книжка цікава головно своїм зображенням виховання дітей. Мало воно на ціли виховати відважну людину. Війну ці Індіяни вважали за забаву, забаву на велику скалю. Та ціллю війни не було пролиття крови, а розбудження подиву для своєї відваги.

Для цеї цілі ці Індіяни удержували в себе багато воєнних клюбів. В тій цілі дитину заправляли замолоду зносити всякі тілесні страждання. Коли, наприклад, дитина плакала заголосно або задовго, то її вспокоювали, наливаючи їй води в ніс. По якімось часі, як дитина заплакала, вистарчало крикнути: „Дайте води!"

ЧИ САМОЇ ВІДВАГИ ДОСИТЬ?

Таким вихованням Ворони виховували відважних людей. Це їм історія признає. Колись вони воювали з усіми своїми сусідами.

Та колись вони панували над цілою долиною Йеловстону в нинішнім стейті Вайомінг та в Монтані. Нині вони всі зібрані на невеличкій резервації в Монтані. Над їх давнім царством панують білі.

І це тим цікавіше, що при всій своїй ворожнечі до інших Індіян Ворони були все миролюбно настроєні до білих та часто давалися вживати білим за пластунів проти інших індіянських племен.

ДОБРЕ НАЗВАЛИ.

Москалі називають свого царя Петра Алексієвича Петром Великим. Люди, що не бачать нічого великого в ділах того божевільного царя, хочуть його звати просто Петром Першим.

Тепер у нюйорськім звіринці „обходили" 32-літні уродини гіпопотама Петра Великого. Як відомо, гіпопотам це велика водна свиня, з теплих країв родом.

Щож на це російські монархісти? Як можна допустити до цього, щоби хтось там заказ: Петро Великий, але не цар російський, а та свиня з Бронксу.

НА ПОМІЧ ЕТІОПІЇ.

У Ню Йорку, в дільниці Гарлем, де живе багато Муринів, уже почали рекретувати добровольців на війну проти Італії в обороні Етіопії.

Та скільки в цьому справжньої симпатії Муринів до людей своєї раси, покажеться пізніше, як справді вибухне війна і як справді Американцям буде можливо на неї їхати воювати. Нині, як війни ще нема, як ще великий сумнів, чи на випадок війни уряд дозволить у краю переводити рекрутацію, кождий пустомеля може себе записати на війну.

Відгрожуватися Мусолінієви зза трох тисяч миль кілька місяців наперед — це дешеве геройство, яке нагадує того чоловіка, що втік перед собачою тічнею в хату, сховався на під і звідти став до собак кричати: „Гузя! гузя!"

„Ов, то ти, чоловіче відважний!" — каже жінка.

„О, так!" — каже чоловік. „Я ще й до вікна вийду!"

МОЛОДЬ ІДЕ ВПЕРЕД!

Перший Зїзд та величаве Свято Молоді станиславівської округи.

Якими шляхами йде праця нашої молоді? Куди пряме творча думка молодого покоління? Як годить вона свій ідеалізм із буденною працею у громадським житті? Скільки надбань має наша українська молодь, якими моглаб похвалитися? Як виглядає сьогоднішній стан наших молодечих організацій? Оце питання, які мусять цікавити громадянство, бо відповідь на них рішає теж про вартість і значіння молодого покоління в сучасному та майбутньому.

Тому з великою увагою ставилися до Першого Зїзду Молоді станиславівської округи ті організації, що в їх рамцях працює молодь у ріжних напрямках: культурно-освітньому, тіловиховному, сільсько-господарському, економічному і т. д. Бо цей Зїзд мав дати не тільки перегляд сили нашої зорганізованої молоді, але мав теж дати вгляд у її змагання під сучасну пору.

Перший Зїзд Молоді станиславівської округи, що відбувся в дні 29-го червня ц. р. у Станиславові, був зорганізований товариствами: „Просвіта", „Сокіл", „Сільський Господар", „Український Спортовий Союз", „Союз Українок", „Каменярі", кооперативними й іншими установами Станиславова й округи. У Зїзді взяли участь молодечі організації або молодь обєднана при інших організаціях із таких районів: Станиславів, Галич, Калуш, Товмач, Тисьмениця, Отинія, Надвірна, Богородчани та Солотвина. Багато учасників прийшли та приїхали також і з дальших околиць. На Зїзді кожна молодеча організація мала двох умандатованих представників, а було їх поверх 640, що заступали поверх 400 організаційних клітин, бо з деяких, головно дальших організацій прибули тільки по одному представникови. Президію Зїзду творили делегати, чи голови тих окружних станиславівських осередків, які брали участь в організації свята.

На зїзді виголошено 6 рефератів, в яких представлено головні завдання сьогоднішньої молоді у її практичній роботі. І так М. Дужий говорив на тему: „Духове виховання нації і молодь", д-р К. Коберський „Кооперативна ідея", інж. А. Палій „Фізичне виховання молоді, м-р І. Гладка „Жіноцтво і молоде жіноцтво в громадській праці", Е. Храпливий „Про Хліборобський Вишкіл Молоді" та д-р Я. Хмілевський „Боротьба за новий побут села". Наради Зїзду тревали від 11-тої години ранку до 7-мої вечора. Настрій Зїзду був дуже поважний, організація справна, зацікавлення делегатів велике. Головно цікавилися тими ділянками праці, що тепер для села і селянської молоді важні, тому зрозуміло дискусія йшла у більшій мірі над цими рефератами. Живіша дискусія над ідеологічними основами молодечих організацій вивязалася щойно при резолюціях, які Зїзд основно передискутував та їх приняв за дальшу основу праці молоді на майбутнє. Резолюції принято в усіх справах, що їх обговорено в рефератах, а крім цього принято окремі засадничі резолюції, що засвоюють погляд молоді на сучасну громадську працю і її напрямок.

Одначе треба підкреслити, що краще булоб, якщоб так у проводі, як теж між референтами були у більшому числі заступлені передові робітники молоді з місць, ті, що творять нове молоде життя, що своєю працею визначують молоді шлях її громадської майбутности. Це треба взяти під увагу при організації дальших зїздів молоді, які по цій першій, дуже вдалій пробі, напевно у краю відбудуться. Вага цьогож Зїзду ще й у тому, що він обєднав українську молодь села й міста, що в ньому взяли участь поруч молодих хліборобів, найбільших числом, молоді робітники, ремісники, студенти. А цікавий Зїзд був іще тим, що в ньому взяло чималу участь українське молоде жіноцтво, що як у своїх окремих, так і загальних організаціях працює завзято, витворюючи новий тип української жінки, що нарівні відповідальна за майбутнє нації, як і мужчина. Цілість ухвал Зїзду буде оголошена в пресі і тому про них ближче не говоримо. Вони віддзеркалюють змагання нашої молоді своїми молодечими силами творити трівкі основи духового, фізичного і господарського розвитку нації. Може не всі постанови у всьому добрі, вишліфувані. Одначе ці змагання вказують на те, яку поважну працю вкладає вже сьогодні молодь в усі ділянки нашого життя та як вона цією своєю впертою роботою дає відповідь на складне питання, ким і яким буде в історії нашого народу чергове покоління.

Цей Зїзд наповнив вірою старше громадянство, сьогоднішніх народніх робітників у те, що у нашій молоді виростають добрі громадяни, що сталяться нові, тверді характери, що росте нове міцне покоління, за яке не треба стидатися. Воно заповідає, що сповнить свій обовязок перед народом і історією.

Черговий день 30. червня ц. р. був присвячений переглядови організації молоді. Від раннього ранку наплинали на майдан лави молодих, що йшли на своє „Свято Молоді", а поруч них батьки, що тішилися неменше від молодих цим празником молодого покоління. Були випадки, що пішки йшли молоді хлопці й дівчата 20—30 км., а пять завзятців зі Львова переміряли дорогу до Станиславова власними ногами, щоби тільки взяти участь у спортових змаганнях. Але були й такі хлопці та дівчата з Хліборобського Вишколу „Сільського Господаря", що їхали цілу ніч підводами аж із далеких окраїн Калущини, щоби тільки бути там, де їх товаришки та товариші. Вся молодь Підкарпаття вийшла на площу, щоби дати знак, що вона жиє, працює і творить. І коли прийшов перегляд перед провідниками свята, то бодрі, стрункі ряди молоді раділи життям, що воно, ось тут усі згуртовані, є молодою силою, якою мусить тішитися громадянство. Переходила молодь із читалень „Просвіти", доріст „Союзу Українок", молодь з Хліборобського Вишколу „Сільського Господаря", а далі молодь із кружків „Рідної Школи", ішли лавами спортові організації: Український Спортовий Союз зі своїми товариствами, Соколи, Каменярі й інші. А все те в гарних, мальовничих народніх уборах, все вбране по святочному. В поході взяли участь поверх 4,000 осіб, а всіх учасників свята нараховували біля 9,000. Скількістю учасників не уступало це Свято Молоді великим краєвим святам, які доводилося нам в останніх часах бачити. Не диво, що радості приявних не було кінця. І хоч вже підчас богослужения почав подати дощ, а сильно скріпився підчас промови м-ра Кушніра, то молодь видержала на площі, як це личить юнакам, і не покинула стійки. А потім випогодилося і почалися пописи, до яких станули поверх 3,000 молоді. Були вправи вільноруч дівчат та хлопців, народні танки, прекрасні гагілки, вправи на приладах, вежі, а далі спортові змагання за найкращий вислід української молоді з ріжних ділянок спорту. Програма надзвичайно багата, всебічна, яку ініціятори свята розвинули справно і доладно. Так і видно було, що тут впорядчики свята і його учасники дали з себе все, щоб цей памятний день молоді залишив якнайкращі спомини. І за це їм усім щира дяка тих, що могли налюбуватися цим гарним днем.

І коли вечором народня хвиля відпливала з майдану, а молодь втомлена, але бадьора й піднесена на дусі відходила і відїздила до дому, то ми, гості цього свята і Зїзду, були в одному переконанні: молодь Станиславівщини знає своє завдання і його виконує. А провідники тамошніх організацій зуміли знайти спільну мову і спільну працю з молоддю. Правильний і добрий це шлях, а для старшого громадянства велика допомога, бо **молодь іде вперед!** („Діло").

Е. Хр.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

„ЗВАРІТЬ, МАМО, КАШІ И ПИРОГІВ НИНЬКА!"

Нераз ми, селянські діти, просили наших мамів, щоб нам зварили каші або пирогів. Це були наші найкращі присмаки, бо в нас про мясо може три рази на рік думали. Та нераз наші мами були в клопоті, як не могли зварити, бо не було з чого! Тоді потішали нас наші мами: „Тоді прикаже наша мудра кума, коли є міх пшона; але, як нема, то й бідна кума".

Ота каша це для нашого шлунка. Та є в людини ще й друга істота. Її не видко, вона схована. Але вона є! Це наша душа, наш дух, наш розум. Розум також потребує корму. Як дістане своєї каші, тоді людина весела, й інших веселить. Таким кормом для духа є добрий часопис, книжка, добре культурне товариство, музика, спів, концерт, гарна театральна вистава. Також установи: церква, школа. Всюди вчимося людяности, набираємо культури духа й політури тіла.

Нераз наші люди читають книжки, газети та часто критикують, що то наші книжки й газети не такі, як в інших націй. Нема чого гніватися на людей за таку критику. Їх розум, їх душа домагається ліпшої поживи, так, як колись діти домагалися каші та пирогів. Але мама не могла дати, бо сама не мала. Коли бачимо, що наші сусіди мають ліпшу літературу, ліпші газети, то це тому, що в них є до того підстава. Може й у нас булоб усе ліпше, якби було кому написати. Бо то „не святі горшки ліплять". І теперішні письменники та журналісти моглиб би ще щось ліпшого написати, якби не були перепрацьовані, якби мали час і якби ми навчилися книжки купувати. А так, як вони від рана до вечора лише на хліб насущний томляться, то коли вони можуть подумати про вищу творчість? Якби так була своя держава, тоді й нашим письменникам покращалоб; неодин талант можнаб використати, неодин свіжий можна би виплекати. Отже не домагаймося від наших умових робітників праці понад їхні сили, але пробуймо й від себе їм помогти. Може хтось зпоміж нас вміє дещо написати, то пишім! Не кажім, що нам не вдасться! Може якраз щось з того вийде? Редактор не така людина, щоб нас висміювати. Він поправить, поможе!

Але, якнебудь воно й не булоб, то ми не створимо сильніших працівників пера, як не будемо купувати та читати тих книжок і газет, що тепер є. Читанням і купуванням книжок та газет допоможемо поширити потребу літератури й журналістики. А згодом і більші таланти розвинуться.

М. Костів.

ЗМІСТ 6-го (30) ЧИСЛА „РІДНОЇ МОВИ":

І. Огієнко: Методи вивчення складні: 6. Новограматична метода. — М. Гнатишак: Артизм творів С. Руданського. — С. Черкасенко: Наша твердиня, поема: 5. Письменникові. І. Огієнко: Мова Богдана Ігоря Антонича. — Є. Грицак: Новотвори в сучасній українській мові. — І. Огієнко: Сучасна українська літературна мова. — В. Гуркевич: Назвище й прізвище. — І. Крип'якевич: Татарська українщина. — В. Жуковецька: Як говорять по-українському селяни, а як ми. — І. Велигорський: Словничок слів села Серафинці. — Чистота й правильність української мови: відповідь на запитання наших читачів. — Дописи прихильників рідної мови. — Розділ для самоуків і дітей: „Рідне Слово", Початкова граматика укр. літературної мови. — Адреса „Рідної Мови": Warszawa IV, ul. Stalowa 25 m. 10. Передплата річна в Америці 2 дол. Нові передплатники, коли того бажають, дістають „Рідну Мову" від 1 числа: Річник І (без 2 і 3 чисел) 5 зл.; річник II — 6 зл., оправлений 7.50 зл.

Карло Чапек.

ДЕФРАВДАНТ.

— Незабаром ствердимо вашу ідентичність...

Редль мовчав уперто. Кольда взявся чистити люльку; мимрив щось під носом. Вкінці знову сказав голосно:

— Воно потягне може зо три місяці, заки ми ствердимо, хто ви. За той час держатимемо вас тут... Та ті два місяці зарахують вам до кари.

Редль зітхнув і прошептав:

— Чому кожний говорить, що я не подобаюся йому?

— Тому, що ви чогось боїтеся, скриваєте... А того ніхто не любить... Чому не дивитеся кожному просто в очі? Бо вас мучить неспокій, пане Редль.

— Розне... називаюся Рознер.

— Рознер? Рознер?... Зараз!... Назвище це відоме мені.

— Фердинанд Рознер, банковий службовик... Рільничий Банк у... — сказав тихо блідий мужчина.

— Ага! — викрикнув вдоволено вахмайстер Кольда. — Дефравдація! Чому ви відразу не сказали того? Таж вас шукають уже три місяці... Ну, щось такого!... О, мало що і я був би пустив вас на волю, а ви Рознер!... Маріяне, — кликнув на жандарма, що саме ввійшов — це Рознер дефравдант.

Рознер здрігнувся.

— Ви привикнете до того, пане Рознер — впевняв Кольда. — Та тепер скажіть мені, де ви скривалися ті три місяці?

— Скривався? — сказав із жалем Рознер. — Я перебував у спальних вагонах, жив у найдорожчих готелях. Там не питаються, хто чим є та відкіля приїхав.

— То ви мали великий вибір, правда? — спитався Кольда.

— Де там! — сказав Рознер, щасливий, що може виговоритися. Я мусів оминати скромні готелі. Я все жив понад стан. Ніде не задержувався довше, як три ночі. Лише тут... І тут вже мене зловили.

— Забрані з банку гроші ви вже певно видали, правда?

— Так, — сказав Рознер. — Та такого життя не видержав би я довше, навіть колиб мав гроші. Ті три місяці не міг я навіть спокійно наїстися. Коли лише хтось глянув на мене, я думав, що то детектив, і скоро відходив. А кожний якось приглядався мені пильно. Чому? Чи я похожий на злочинця?

— Тепер уже ні — впевнив приязно Кольда — тепер виглядаєте, як ми всі. Одначе передтим... ви мені не подобалися.

Вахмайстер Кольда звернувся до жандармів:

— Заведіть Рознера до суду. Ще нема шестої, то нинішній день йому зарахують на рахунок арешту. Колиб не неділя, я також пішов би, щоби там звернули увагу... гм...

— Знаєте, Маріяне — сказав вахмайстер Кольда цьогож дня вечором — мушу вам сказати, що той Рознер мені дуже подобається. То дуже приємний чоловік, правда? Гадаю, що не дістане більше, як рік вязниці.

— Я просив там, — сказав червоніючись жандарм — щоби йому дали два коци. Таж він не привик спати на деревляному тапчані.

— Дуже добре. — сказав вдоволений Кольда. — Попрошу начальника вязниці, щоби час від часу порозмовляв із ним. Хай той Рознер відчує, що він знову між людьми.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ШІКАГО, ІЛЛ. Бр. св. О. Николая, від. 106, подає до відома членам, що піврічні збори відбудуться 28. липня, в годині 12-тій вполудне, у гали де звичайно. Маємо дуже важні справи до полагодження. Члени, котрі довгують, мають вирівнати свої довги, бо в противнім разі будуть суспендовані. — Іван Дацьків, секр.

МІЙ ХРАМ

Мій храм — космос без краю,
Міліони світил.
Мій Бог не вимагає
Ні моїх жертв, ні сил.
Мій Бог в римських копулах
Ні в готицьких не є,
Ні в візантиці стулах,
Але в серці жиє
І в сумлінню і в правді
І в чесности ділах,
Зорянними словами
В голубих небесах;
Вся мудрість Божа сяє,
Я читаю що дня,
І дорогі перлини
Немов з морського дна
Виношу і радію
І складаю скарб мій,
Науку, що її
Не возьме буревій,
Ні вогонь, ні вода,
Ні лихий чоловік.
Світиж мені, науко,
Ясним сонцем повік.

Дм. Словітський.

ПОДЯКА.

Я, нижче підписана членкиня від. 50 У. Н. Союза, складаю сердечну подяку головним урядникам нашої організації за уділення мені запомоги з фонду запомогового в сумі $25, котрі мені стали великою помічю у моїй недузі. Бажаю якнайкращого успіху У. Н. Союзови. Також дякую місцевим урядникам за їх труд.

Ева Зазуля.

Практична лекція.

Учителька: Пять курок знесуть пять яєць; скільки знесе одна курка?

— Одно яйце, відповідає ученик.

— Добре, а що треба зробити, щоби це знати?

— Слухати.

— Що слухати?

— Як курка закудкудакає.

Коротко і ясно.

Син посилає батькові коротку телеграму з міста, де він ходить до школи: „Тату, — гроші — син".

На це дістає таку відповідь: „Сину, — гудзик — батько".

Ф. Райнштайн.

УБОГІ СВОЯКИ.

Люди, хочаб трошечки заможніші, повинні тямити про потреби своїх убогих свояків і, відповідно до заможности, заспокоювати їх потреби.

Причина того така, що, не зважаючи на майно, родинне щастя, здоровля й успіхи, я дуже нещасливий. Недоля свояків зовсім затирає моє особисте щастя, а при цьому виставляє мене на позорище.

Так нпр. у день іменин моєї жінки, коли все дома віддихало радістю та веселістю, приходить негайно одна з тіток моєї чердної сестри, вдова по підупавшому офіціялісті, сідає на найголовнішому місці канапи. Колиж гості складають жінці бажання, вона сотий раз оповідає про останні хвилини життя небіжчика.

— Ах, як він конав! У нинішних часах уже ніхто так не конає. В нинішних часах, то партацтво, а не конання. То було на що дивитися, було що подивляти...

У цьому місці заливається сльозами.

— Сконав і оставив мене без цента при душі... Я чула, що ти на продажі площі заробив пять тисяч долярів... Багатому й чорт діти колише...

Коли для святого спокою даю їй пять долярів, бере гроші трохи неохочо.

— Грошей — каже — не так мені треба, як теплого співчування... Я сподівалася бодай десять долярів.

Вона відійшла й зараз приходить своях у шестому поколінню, менший від мене ростом до половини та худіший. Вже двацять пять літ шукає „джабу", та ніяке із занять, що йому дають, не відповідає умовинам його здоровля. Тому то навіть мови нема, щоб він заняв якесь становище.

Той то своях доношує моє одіння, а що ніколи не може стягнутися на кравця, що одяг пристосував би до його фігури, то він похожий на тичку, багато прикрашену драперіями.

Своях, що про нього говорю, скільки разів прийде, пильно оглядає та обмацує мою одежу, а при тому старається вмовити в мене, що моя блюзка вже витерта на ліктях і що сама пристойність велить, щоби я надягнув нову.

Раз той своях, що пошукує „джабу", зробив мені великий бешкет і домагався, щоб я носив черевики менші на два числа, бо мої черевики на його занадто великі.

Крім повищих маю ще а) свояків, які підчас обіду виливають рясні сльози просто на полумиски зі стравами, б) дві вічні панночки, сироти по моєму стриєчному шурині. Вони не домагаються милостині, лише говорять раз-у-раз: „Ми сподіваємося, що стрийцьо не помине нас у свому завіщанні. Тоді ми могтимемо знайти собі чоловіків, в) дуже стару тітку, яка тямить давні часи та домагається, щоб я власноручно натирав її ревматичні ноги, г) свояйку, яку немилосердні господарі викидають за залягаюче комірне, а тоді у четвертрічних відступах зявляється до нас із псом, собакою і багато іншими.

Часто нараджуюся з жінкою, чи не булоб краще змарнувати майно та вписатися до вбогих свояків, бо це становище без найменшої праці дає гарненьку ренту.

Пояснив.

— Тату, що це таке засідання?

— То, знаєш, збираються люди, щоби порадитися, коли другий раз мають зійтися.

При іспиті.

— Прошу мені сказати три заменники.

— Він, вона, воно.

— Добре. А прошу подати практичні приміри.

— Тато, мама, дитина.

ЯК ДОСЛІДЖУЄМО ЛЮДСЬКЕ СПАННЯ.

Докладне спання є необхідністю, без якої не було би ані здоровля, ані працездатности. Щоб людина як слід відпочила, потребує сім до вісім годин спання. Одначе не рішають про відпочинок лише скількість годин спання. Залежить теж на способі його, на правильности та скількости переживаня сну, але головно на глибині його. Лікарі присвячували дотепер обсервуванню спання велику увагу, одначе не мали іншого способу на це, крім особистої контролі. Або лікар самий, або сестра-жалібниця мусіли в ночі пильнувати особу про якої спання хотіли чогось більше довідатися. Ця обставина, що в кімнаті сплячого знаходилася особа, що не спала, мала за наслідок неправильність спання, та непокоїла сплячу особу. Крім цього з самої обсервації довжини й характеру спання не можна було означити його глибини, а якраз це мало би мати рішаюче значіння при приписуванню усипляючих засобів.

Тому лікарі винайшли та випробували особливий сейсмограф, прикріплений до матерацу ліжка, що зазначував кожне потрясення, кожний рух та вкінці й віддих сплячої особи. З порівнань записок сейсмографу можна було відгадати глибину спання. Ця метода означала поступ та основне поліпшення, одначе ані здалека не була ще досконалою. Недавно був сконструований новий дослідний апарат для сплячих осіб професором Д. Г. Регельсбергером в Ерлянгені. Цей апарат хемічного характеру означає хемічний склад видихуваного повітря. При спанню є віддих людини, як відомо, глибший ніж коли людина не спить. Тому процеси спалювання в легенях є далеко інтензивніші, а видихування правильніше. Стверджено, що склад видихнутого повітря є в прямому відношенню до глибини віддиху, є прямо залежний від глибини спання. Цим окружним шляхом вдалося встановити хемічною аналізою зужитого повітря, як заглибоким сном людина спала. Спроби і досліди були виконані не лише з особами, що сплять нормальним сном, але теж з людьми штучно усипленими, або й з такими, що їм дано ріжноманітні порошки на спання. Цей міряючий апарат є дуже простенький, можна його примістити на нічному столику й він автоматично нотує діяграму спання та його глибину. Цей апарат зареєстрував теж дуже точно діяграму ріжних горячок.

Я.

Ще більший осел.

Було це при кінці 19-го століття, як Турки володіли ще на Креті. Жив тоді між ними один мудрець.

Турки шанували його наче пророка, а Греки також. І з найдальших околиць острова приходили до нього по пораду.

Раз одному Грекови пропав осел. Грек шукав довго, одначе даремно. Вкінці пішов до мудрця. Мудрець приняв дарунки від Грека, потім сказав:

— Не журися, я тобі знайду ще більшого осла.

Опісля пішов на базар, виліз на великий камінь, а як люди зібралися набожно довкола нього, став говорити:

— Чи є хто між вами, що не курить? Чи є хто тут, що не любить вина? Чи є хто між вами, що не любить жінок?

Настала велика мовчанка.

Нараз відізвався голос:

— Я!

Мудрець зліз з каменя, підійшов до того, що обізвався, та підпровадив його до того Грека, якому пропав осел.

— Ось візьми собі цього. І забери собі його, бо він більший осел із усіх, які колинебудь були на світі.

— Вже втрете вкрали мені байсикел, як я голився в барбера.

— Тож чи не краще булоб вам запустити бороду?!

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ГЕЙВЕН, КОНН.

До українсько-литовського збратання.

Багато в нас говориться і пишеться на тему українсько-литовської приязни. Але нічого з того не вийде, коли ми на місцях не возьмемося розвязувати ту справу зовсім практично. Те й робимо в Ню Гейвен. Спільними силами вже відбулися в нас три концерти і виступ молодих танцюристів. Виступи випали дуже гарно і з користю для громади. Тепер приготовляємося до великого пікніку і зїзду з цілого стейту Конетикот. Прибудуть теж кілька литовських хорів з околиць, щоб тим чином заманіфестувати тіснішу дружбу між Литовцями й Українцями. Українці теж приготовляються до виступу на такий самий лад і запрошують до участи наші околичні хори. На тім спільним виступі буде призначена нагорода для тих хорів, що виважуться найкраще. Є гармонія між литовським дирігентом п. Стасевичем і нашим п. Н. Кісілем і вони обида докладають старань, щоб виступ, що відбудеться дня 4. серпня б. р., випав якнайкраще.

М. Довгий.

ПОМОНА, КАЛ.

Допоможіть влаштувати українську виставу.

Вже вечірнє сонечко склонилось над горами Сієра Мадре, а золотисто-червоні проміння відбивалися понад далеко у сусідні вершки гір далеко у сусідні вершки гір СаСн Бернадіно та снігового вершка гори Ст. Антоніо (Болді), що надавав красі полудневою-калiфорнійських гір якоїсь глибокої таємничости. Очі вглублювалися в душу природи, а в повітрю уносилися довгі смуги сіро-жовто-блакитних та червоних барв. Тихесенький вітерець приносив запах помаранчевого цвіту, який наповнював цілу долину.

Чим довше вдивлявся я в цю красу, тим виразніше добачував у них узгіря моїх рідних Карпат, чув пахощі ялиць та звук сопілок. Чим глибше в те все вдумувався, тим живіше ставала передо мною бувальщина юних літ з рідними Карпатами.

Пригадався мені кождий клаптик гірського вершка, окуплений нашою кровю. Пригадалися мені рідні Довбуші, що боронили нарід перед надужиттями польської шляхти. Добачив я гроби поляглих героїв Українських Стрільців і тих братів, що погинули в нашіх горах, ідучи з московською армією.

Здавалося мені, що розмовляю з душами героїв, що спочивають там у Карпатських горах і готові кождої хвилі злучитися з душами живучих та піти до нового бою за визволення українського народу.

Довго був би я любувався тими мріями, якби не шелест поблизьких пальм.

Мов з просоння пробудився я, а сонечко вже ховалось за гори Сієра Мадре, прощаючися з нами на добраніч. В душі я відчув ще більшу тугу за рідними горами, нивами та поточками.

Серед таких думок очі мої звернули увагу на забудування повітової вистави, на яку рік-річно зїжджаються сюди десятки тисяч глядачів.

Тому рік українське мистецтво дістало тут похвальне признання від вибагливої американської публики. Якими близькими були наші гуцульські вироби, що були тут на виставі, для серця тих, що виросли в тих горах!

Вже вечірня птиця (мокінг бирд), що то наслідує голоси ріжних птиць, зачинає своїм голосом насміхатись, наслідуючи інші півтропічні птиці. Вітерець починає холоденько повівати і разом з шелестом сухого бадилля та листя пальм перериває церковний спокій.

Темніє. Повний жовто-зелений місяць прорізується поміж пальми. Видно, як маленькі вуличні світла містечка Помона прибивають темряву.

Вже й північ. Містечко засипляє. А я сиджу в маленькій кімнаті і думаю: чи зможемо ми взяти участь і цього року у виставі в „Лос Енджелес Кавнті Фейр".

Чи відозветься патріотичне громадянство Америки? Чи причиниться до вистави посилкою експонатів? Чи надійде матеріяльна поміч на перепровадження вистави як слід? Чи можливо буде Союзови Українок Америки занятися висилкою експонатів?

Цеж діло загалу, а не одиниці. Українська вистава з минулого року зробила багато розголосу між чужинцями, а кошти перепровадження вистави були покриті мною, як також пересилка експонатів гром. Кочанами з Джоліет, Ілл., і гром. Якібюком з Шікаго.

Помочі матеріяльної не шукалось від нікого, думаючи, що громадянство з Лос Анджелес зрозуміє потребу. Та так не склалось.

Не для своєї слави я це робив, але для моєї дорогої України. Народне почуття казало мені зробити це діло.

Повітова вистава в Лос Анджелес починається цього року від 13. вересня, а треватиме до 29. вересня. По інформації прошу віднестися впрост до мене на адресу: P. O. Box 2, Pomona, Cal., або до Los Angeles County Fair Ass'n, Pomona, Cal., зазначуючи, що це пишеться від Українців.

Отже до діла — бо час короткий! Сповніть народній обовязок, бо одинцем скали не розібю. Експонати мусять бути на місці до 5. вересня ц. р.

Роман П. Пекай,
бувший студент
University College of Southern California.

ЙОНКЕРС, Н. Й.

Українець у Вест Пойнт.

Військова академія у Вест Пойнт у своїм офіціяльним комунікаті подає, що п. Іван Михальчик з Йонкерс, Н. Й., зістав принятий до військової школи.

Іван Михальчик, це наш талановитий молодий хлопець, син громадян Олекси і Марії Михальчуків з Йонкерс, Н. Й.

Скінчивши гай скул і школу торговлі в Йонкерс записався він до війська з ціллю дістатися до академії у Вест Пойнт.

Не маючи протекції, чи, як в Америці звуть, „пулу", і не знаючи ніяких конгресменів ані сенаторів, у яких руках є право піддавання кандидатів до Вест Пойнт, молодий Михальчик рішив дійти до своєї цілі своєю працею.

Записавшись до війська, він провів один рік на Гавайських островах, де поза службою ходив до офіцирської школи. Здавши всі іспити зі знаменитим успіхом, він одержав наказ з Вашинґтону зголоситися до команданта у Вест Пойнт на 1. липня ц. р. Треба додати, що на сотні учеників здали іспит лише 60, а між ними другим найвищим у клясі учеником був Іван Михальчик. Тому не диво, що міністерство війни призначило його до Вест Пойнт без сенаторських або конгресменських протекцій.

По скінченню академії п. Михальчик думає вступити до летунського корпусу.

Це є незвичайно гарна і характерна людина. Тихий, без тих злих пороків, на які хорує багато з американських молодих хлопців, невтомний і витревалий до найвищого ступня. Вірить, що лише тяжкою працею можна чогось добитись.

Можна сподіватися, що п. Михальчик стане добрим примиром для багатьох наших молодих хлопців в Америці. А ми радіємо, що наш нарід буде запрезентований у Вест Пойнті таким гарним юнаком.

Родичам, а особливо матері, належиться повне признання за її вміле виховання сина, якого вона виховала не тільки на чесну і добру людину, але і на свідомого Українця.

Іван Михальчик.

Ми всі бажаємо п. Михальчукови, щоби його витревалість і праця, які завели його до Вест Пойнту, допровадили його до вищих здобутків у військовій карієрі, і щоби він став гордістю української іміграції.

Іван Барна.

ТАРЗАН І ПРОЛЕВ. (75)

Наче крізь сон почула Ронда слова одного гориля до другого, щоб заніс її до Творця „живу й неушкоджену". „Нащо вона йому здалася?" — запитав цей, що її ніс. „Він мудра людина, —але вже стара". „Алеж він передасть її Генрихови Восьмому", сказав другий.

„Генрих має вже шість жінок", сказала волосата звірюка. „Я хіба сховаю її й затримаю для себе". „Ні! Як ти не візьмеш її до Творця, то я це зроблю!" Гориль, що ніс Ронду, мурчав із невдоволення. Але обида почали звинно спинатися по стрімкій стіні вгору.

На вершку відпочали. Під ними був водопад. На північ стелилася Долина Діямантів, окружена довкруги горами. тепер щойно почав розяснюватися замрачений ум Ронди. Вона поглянула на своїх панів. „Хто ви є, і чому взяли ви мене в полон?" — запитала їх.

Обі звірюки поглянули ливно на неї. Їй здавалося, що їх препогані облича здержували здивування. „Вона говорить по англійськи!" — кликнув один гориль. „Це справді буде приємне для Творця. Він усе говорив, що якби йому вдалося дістати яку Англійку, то він багато міг би зробити для нашого роду".